

Autore:

Aija Lulle,
Migrācijas jautājumu pētniece

**PATVĒRUMA JAUTĀJUMI – INFORMATĪVAIS MATERIĀLS
PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻIEM**

IEVADS

Patvēruma jautājumi ir gan sarežģīti, gan jūtīgi – tas ļoti spilgti atklājas preses publikācijās par šo tēmu. Sarežģīti tāpēc, ka patvēruma jautājumu specifiku regulē plaši starptautiski dokumenti un valstij ir jāveic noteiktas procedūras, lai individuāli izskatītu katru gadījumu. Jūtīgi tādēļ, ka ikvienā gadījumā runa ir par cilvēku likteņiem, iespējams, nelaimes, postu, dzīvības un veselības briesmas pārcietušiem, apjukušiem un nelaimīgiem ļaudīm, tomēr ar cerību sakārtot savu dzīvi.

Patvēruma procedūra Latvijā ir sākta salīdzinoši nesen - kopš 1998.gada. Ikvienu jauna un sarežģīta lieta saistās ar neizpratni un raizēm, bet iegūstot zināšanas par šo procedūru, mazinās šaubas un ir vieglāk raksturot un analizēt patvēruma jautājumus. Šī informatīvā materiāla mērķis ir kalpot kā palīgam ikvienam žurnālistam, lai labāk izprastu patvēruma procedūru, lai nekļūdītos nebūt ne vienkāršo terminu lietojumā un procedūras skaidrojumā. Zināšanas, savukārt, būs labs pamats, lai uzdotu visus interesējošos jautājumus un izzinātu sīkāk detaļas no visām šajā procedūrā iesaistītajām pusēm.

Materiālā ir izklāstīta:

- patvēruma jautājumu specifika;
- īss vēsturisks atskats par patvēruma jautājumu risināšanu Latvijā;
- norādes uz tiesību aktiem, kas saistīti ar patvēruma lietām;
- bieži sastopamu situāciju un terminu skaidrojumi;

- informācija par patvēruma jautājumu risināšanā iesaistītām institūcijām un to funkcijām.

PATVĒRUMA JAUTĀJUMU SPECIFIKA

Kopš 1998. gada, kad sāka izskatīt patvēruma meklētāju lietas, līdz 2007. gada 1. oktobrim patvērumu Latvijā lūgusi 201 persona. No tām statusu ieguvušas 33 personas: 15 cilvēki ieguvušas bēgļa statusu, bet 18 – alternatīvo statusu¹.

Lielākais patvēruma meklētāju skaits Baltijas valstīs joprojām ir Lietuvā – šogad saņemti 312 patvēruma pieteikumi, savukārt mazākais pieteikumu skaits šogad reģistrēts Igaunijā – 8.

Tomēr Latvijas Iekšlietu ministrijas Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (PMLP) dati liecina, ka patvēruma meklētāju skaits Latvijā pieaug: līdz 2007.gada 1. oktobrim patvērumu meklējušas 32 personas, kas ir četras reizes vairāk nekā 2006.gada laikā.

Citās Eiropas Savienības (ES) valstīs šie rādītāji ir daudz augstāki. 2006. gadā 151 pasaules valstī kopumā (*UNHCR*, ANO Augstā Bēgļu lietu komisāra biroja dati) tika iesniegti 596,000 patvēruma pieteikumi. Pieteikumu skaits, salīdzinot ar 2005. gadu, kad tas bija 674 000, bija sarucis par 11 %. Visvairāk pieteikumu tika iesniegti Eiropas valstīs – 299 000, kurām pieteikumu skaita ziņā seko Āfrikas reģions (159 000), Āzijas valstīs (53,500), un Okeānijas reģions (7100).

2005. gadā Eiropā visvairāk patvēruma meklētāju pieteikumu ir iesniegti Francijā (69 809 pieteikumu), Lielbritānijā (42 714) un Vācijā (30 100).²

Mazais patvēruma meklētāju skaits Latvijā saistāms galvenokārt ar Latvijas sociālekonomisko situāciju un nodrošinājuma apjomu salīdzinājumā ar citām Eiropas valstīm, Latvijas ģeogrāfisko novietojumu, kā arī sabiedrības un kultūras īpatnībām. Patvēruma meklētāju nokļūšana Latvijā nav vērtējama kā mērķtiecīga, drīzāk kā

¹ Dati uz 2007. gada 31. augustu. Avots: Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (PMLP). Jaunākā statistikas informācija pieejama PMLP mājas lapā www.pmlp.gov.lv

² Asylum applications and refugee status determination by country of asylum, 2006 Status uz 2007. gada 15.jūniju. <http://www.unhcr.org/statistics/STATISTICS/4676a71d4.pdf> (pēdējoreiz skatīts 12.10.2007.) *UNHCR* mājas lapā regulāri tiek publicēta jaunākā informācija un statistika par patvēruma meklētājiem pasaulē <http://www.unhcr.org/statistics.html> (pēdējoreiz skatīts 14.10.2007.)

nejaušs pārtraukums ceļā uz citu valsti, visbiežāk – kādu no Skandināvijas valstīm³. Atšķirībā no vairākām Eiropas valstīm, kur šie jautājumi var tikt skatīti ilgstoši, patvēruma meklētāju lietas Latvijā tiek izskatītas ātri un gandrīz nekad šis process nav ilgāks par gadu.-

Nevar prognozēt, ka turpmāko gadu laikā varētu straujāk pieaugt patvēruma meklētāju skaits, taču Latvija nav izolēta no procesiem ES un visā pasaulē. Latvijas amatpersonas izsaka viedokļus, lemj par šiem jautājumiem starptautiskā līmenī, tādēļ zināšanas par patvēruma procedūru noteikti būs noderīgas un nepieciešamas, lai izprastu, kāds ir palīdzības minimums, kas valstij ir jānodrošina, kā arī kritiski vērtēt citu Rietumvalstu pieredzi patvēruma jautājumos. Protams, zināšanu bāze par procedūrām ļaus iespējami labāk izprast pašu patvēruma meklētāju sniegto informāciju, to precīzāk skaidrot, lai nepareizi izprastais un aprakstītais neietekmētu šo cilvēku lietu izskatīšanu.

Sabiedrība Latvijā nav pieradusi pie patvēruma meklētāju problemātikas. 2005. gada nogalē pēc Starptautiskās Migrācijas organizācijas pasūtījuma Baltijas Sociālo zinātņu institūts veica pētījumu, kura rezultāti liecina, ka Latvijas iedzīvotāji ir ļoti maz informēti par patvēruma meklētājiem. 50% Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka viņiem nav pietiekamas informācijas par patvēruma meklētājiem. Latvijas iedzīvotāju asociācijas vai asociāciju trūkums ar vārdu savienojumu „patvēruma meklētājs” liecina, ka 60% Latvijas iedzīvotāju vispār nav priekšstata, kas ir patvēruma meklētāji, vai arī ir grūti to formulēt.

Visbiežāk izmantotie informācijas avoti par patvēruma meklētājiem Latvijas iedzīvotāju vidū ir televīzija (68%), laikraksti un žurnāli (25%) un radio (19%). Tas apliecina, cik nozīmīga loma sabiedrības izglītošanā ir tieši plašsaziņas līdzekļiem.

CEĻĀ UZ SAKĀRTOTU PATVĒRUMA PROCEDŪRU

Latvija ar patvēruma meklētājiem sāka saskarties kopš neatkarības atgūšanas, jo Padomju Savienības sastāvā šis jautājums nebija aktuāls. Tomēr par patvēruma procedūras darbību Latvijā var runāt tikai kopš 1998. gada 1. janvāra, kad tika uzsākta patvēruma meklētāju lietu izskatīšana. Līdz 1998.gadam cilvēki, kas bēgļu gaitās

---

³ Eiropas Kopienas iniciatīvas EQUAL projekts „Soli pa solim”. Baltijas Sociālo zinātņu institūts. Pētījums „Latvijas iedzīvotāju, valsts amatpersonu un NVO attieksme pret patvērumu meklētājiem”. 2005.gada decembris.

Informatīvais materiāls plašsaziņas līdzekļiem par patvēruma jautājumiem
Starptautiskā Migrācijas organizācija, EQUAL projekts „Soli pa solim”
2007

ieradās Latvijā, tika nosūtīti vai nu uz Nelegālo imigrantu uzturēšanās nometni „Olaive” vai uz cietumu, jo, nelegāli ierodoties Latvijā, bija pārkāpuši likumu.

90. gadu vidū Latvija saskārās ar plašākām bēgļu plūsmām, kuru ierobežošanai pastāvēja Valsts policijas Imigrācijas policija, kas līdz 2002. gadam veica funkcijas, kas ir saistītas ar patvēruma meklētājiem - aizturēšana, intervēšana, identifikācija, izmitināšana. 2002. gadā tā tika likvidēta.

Gadu pēc pirmā Patvēruma likuma pieņemšanas tika atvērta arī Patvēruma meklētāju izmitināšanas centrs (PMIC) „Mucenieki”, kurā tiek izmitinātas personas, kuras pieprasa patvērumu. Patvēruma meklētāju izmitināšanas centru „Mucenieki” oficiāli atvēra 1999. gadā februārī.

1990. gadu beigās, sekojot Zviedrijas paraugam, Latvijā tika izveidota Bēgļu lietu apelācijas padome, kas pārskatīja Bēgļu lietu departamenta lēmumus. 2006. gada vidū Bēgļu lietu apelācijas padome tika likvidēta, jo saskaņā ar Eiropas Savienības tiesību aktiem šo jautājumu izskatīšana ir tiesas kompetencē un šīs funkcijas pārņēma Latvijas administratīvās tiesas.

KĀ MEDIJI ATSPUGUĻOJUŠI PATVĒRUMA JAUTĀJUMUS 2005.-2007. GADĀ?

Tā kā patvēruma meklētāju pieplūdums Latvijā ir salīdzinoši neliels, katrs gadījums presē tiek aplūkots ar lielu interesi. Lai noskaidrotu nacionālo preses izdevumu latviešu un krievu valodās nostāju attiecībā uz patvēruma jautājumiem Latvijā, tika veikta tematisko publikāciju satura analīze par patvēruma procedūras jautājumiem Latvijā.⁴

Darbā analizēti raksti, kas publicēti šādos latviešu un krievu preses izdevumos: „Neatkarīgā Rīta Avīze”, „Diena” (ar pielikumiem), „Rīgas Balss”, „Latvijas Avīze”,

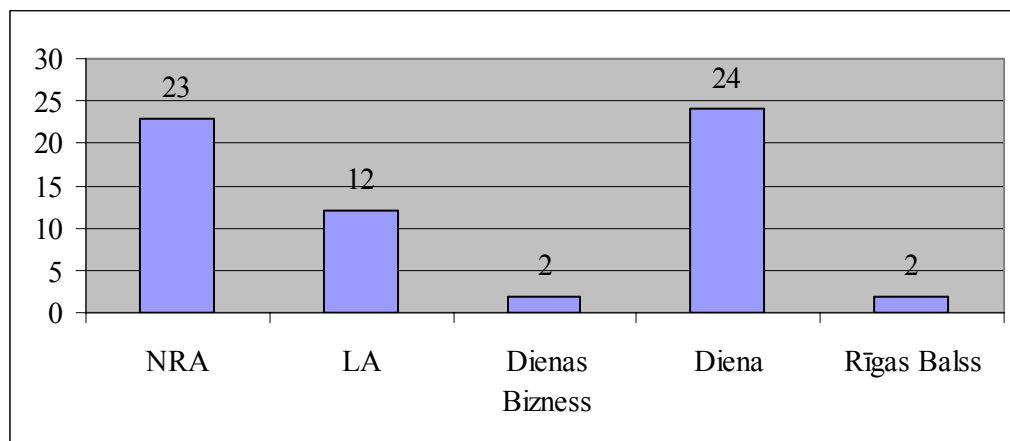
---

⁴ Bogdanova, Diana. Patvēruma jautājumu atspoguļojums presē (2005.gada janvāris – 2007.gada augusts). Starptautiskā Migrācijas organizācija EQUAL projekts „Soli pa Solim”. Rīga, 2007.

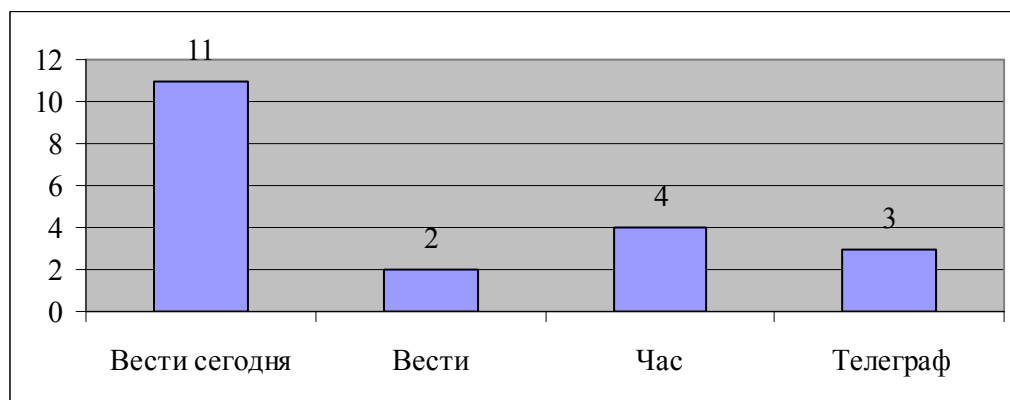
Informatīvais materiāls plašsaziņas līdzekļiem par patvēruma jautājumiem
Starptautiskā Migrācijas organizācija, EQUAL projekts „Soli pa solim”
2007

„Dienas Bizness”, „Час”, „Телеграф”, „Вести Сегодня” un „Еженедельник
Вести”. Analīzes periods – no 2005.gada janvāra līdz 2007.gada augustam. Kopskaitā
izanalizētas 63 publikācijas latviešu un 20 publikācijas krievu valodā.

1.diagramma. *Publikāciju skaits. Preses izdevumi latviešu valodā.*

2.diagramma. *Publikāciju skaits. Preses izdevumi krievu valodā.*

Publikācijas presē ir cieši saistītas ar patvēruma pieteikumu iesniegšanas intensitāti un citām aktualitātēm patvēruma jomā, par kurām preseī paziņo atbildīgo iestāžu pārstāvji – Iekšlietu ministrijas pārraudzībā esošo dienestu darbinieki, atsevišķos gadījumos, ja patvēruma jomas jautājums skar to kompetenci, arī Tieslietu ministrijas un Labklājības ministrijas ierēdņi un nevalstisko organizāciju pārstāvji.

Publikāciju skaits pieaug uzreiz pēc tam, kad atbildīgais dienests informē medijus par situāciju patvēruma jomā; mediji šo informāciju lielākoties atreferē vārds vārdā. Turpmāk, ja ir interese par kādu patvēruma meklētāju, bēgli vai bēgļu grupu, mediji

pēta padziļināti, balstoties uz patvēruma meklētāju un bēgļu pārdzīvoto, pārdomām, viedokļiem, aicinot izteikties arī ekspertus.

Vairākās pētījuma ietvaros analizētajās publikācijās ir apskatīts arī kompetento iestāžu darbs. Salīdzinoši bieži publikācijās tiek atspoguļoti fakti par administratīvo procedūru: patvēruma piešķiršanas kritērijiem, statusa piešķiršanas procesa posmiem, kā arī statistika par patvēruma pieprasījumiem un personām, kurām piešķirts bēgļa vai alternatīvais statuss. Tomēr biežāk uzmanība pievērsta patvēruma meklētāju gaitām un viņu likteņiem.

Nereti žurnālisti jautā, kāpēc kompetentās valsts iestādes sniedz ļoti ierobežotu informāciju, kad Latvijā ierodas patvēruma meklētāji? Kompetentajām iestādēm ir jāievēro Patvēruma likuma un Fizisko personu datu aizsardzības likuma nosacījumi, kas neļauj izpaust informāciju par izskatāmo lietu. Ja patvēruma meklētājs lūdz aizsardzību citā valstī, jo tiek kādu iemeslu pēc vajāts, tad informācijas izpaušana var apdraudēt personas drošību vai dzīvību.

Visbiežāk presē patvēruma meklētāju un bēgļu definējums neparādās vai arī ir neitrāls. Tomēr ir publikācijas, kurās tiek lietoti konkrētāki definējumi. Piemēram, preses izdevumos latviešu valodā patvēruma meklētāji un bēgļi tiek definēti kā personas, kuras ir pakļautas vajāšanai savā zemē, tāpēc tām nepieciešama aizsardzība, retāk - kā ekonomiskie migranti.

Salīdzinoši bieži publikācijās parādās pieņēmumi, ka patvēruma meklētāji uz Latviju brauc pārticīgākas dzīves meklējumos, jo Latvijā ekonomiskā situācija ir daudz labāka nekā valstīs, no kurām parasti ierodas patvēruma meklētāji. Lai arī skaitliski šādu publikāciju nav daudz, sastopami materiāli, kuros pretnostatītas dažādas sabiedrības grupas: bēgļiem dzīves apstākļi Latvijā ir labāki nekā Latvijas pilsoņiem un nepilsoņiem. Šādos rakstos patvēruma meklētāji tiek definēti kā „neaicinātie viesi” un „nelegāla krava”.

PALĪGS PADZIĻINĀTAI PATVĒRUMA JAUTĀJUMU IZZINĀŠANAI

Likumi

1. Patvēruma procedūru Latvijā nosaka Patvēruma likums⁵, pieņemts 2002.gadā. Pirmais Patvēruma likums (likums „Par patvēruma meklētājiem un bēgļiem Latvijas Republikā”) sāka darboties 1998. gadā. Jaunais, 2002. gadā pieņemtais likums ir saskaņots ar Eiropas Cilvēktiesību konvenciju un Eiropas Savienības tiesību aktiem.

2. uz patvēruma jautājumiem attiecas arī Imigrācijas likums (pieņemts 31.10.2002) un Robežsardzes likums (pieņemts 27.11.1997).

Būtiskākie Ministru kabineta noteikumi saistībā ar patvēruma procedūrām.

Joma	MK noteikumi (kad izsludināti Latvijas Vēstnesī)
- Patvēruma meklētāju uzturēšanās Latvijā; - uzturēšanās valstī pēc bēgļa, alternatīvā statusa vai pagaidu aizsardzības iegūšanas; - ar personas dokumentiem saistītie jautājumi	1. MK 03.10.2006. noteikumi Nr.813 „Uzturēšanās atļauju noteikumi”. (LV, 171 (3539), 26.10.2006.). 2. MK 03.09.2002. noteikumi Nr.405 „Kārība, kādā izsniedz, reģistrē un pagarina uzturēšanās atļauju bēglim vai personai, kurai piešķirts alternatīvais statuss”. (LV, 127 (2702), 06.09.2002.). 3. MK 03.09.2002. noteikumi Nr.406 „Noteikumi par patvēruma meklētāja personas dokumentu un tā izsniegšanas kārtība.” (LV, 127 (2702), 06.09.2002.). 4. MK 03.09.2002. noteikumi Nr.409

⁵ LR likums „Patvēruma likums”. Spēkā esošs no 01.09.2002. Pieejams:
http://www.pmlp.gov.lv/?_p=26&menu__id=20 (pēdējo reizi skatīts 12.10.2007.)

	<p>„Noteikumi par bēgļa ceļošanas dokumentu.” (LV, 135 (2710), 20.009.2002.).</p> <p>5. MK 03.09.2002. noteikumi Nr.410 „Noteikumi par personu apliecinošu dokumentu personai, kurai piešķirts alternatīvais statuss, un par personas apliecību personai, kurai piešķirta pagaidu aizsardzība.” (LV,135 (2719), 20.09.2002.).</p>
Personas izraidīšana, ja netiek piešķirts ne bēgļa, ne alternatīvais statuss	<p>6. MK 20.01.2003. noteikumi Nr.29 „Kārtība, kādā no Latvijas Republikas izraidāma persona, attiecībā uz kuru pieņemts lēmums par atteikumu piešķirt bēgļa, kā arī alternatīvo statusu.”(LV, 14 (2779), 28.01.2003.).</p> <p>7. MK 20.09.2005. noteikumi Nr.721 „Noteikumi par pabalstu bēglim un personai, kurai piešķirts alternatīvais statuss.” (LV, 152 (3310), 23.09.2005.).</p>
Ģimenes apvienošana pēc bēgļa vai alternatīvā statusa iegūšanas	<p>MK 30.08.2005. noteikumi Nr.652 „Kārtība, kādā Latvijas Republikā notiek bēgļa ģimenes atkal apvienošana, kā arī tās personas ģimenes atkal apvienošana, kurai piešķirts alternatīvais statuss.” (LV, 138 (3296), 01.09.2005.).</p>
Nodrošināmais materiālais atbalsts patvēruma meklētājiem	<p>MK 08.02.2005. noteikumi Nr.119 „Noteikumi par uztura, higiēnas un pirmās nepieciešamības preču iegādes izdevumu apmēru patvēruma meklētājiem un šo izdevumu segšanas kārtību.”(LV, 27 (3185), 17.02.2005.).</p> <p>Noteikumu 2. pants nosaka: „Patvēruma meklētājam ir noteikts šāds uztura, higiēnas un</p>

	<p>pirmās nepieciešamības preču iegādes izdevumu apmērs:</p> <p>2.1. 1,50 latu, ja patvēruma meklētājs uzturas patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā;</p> <p>2.2. 1,80 latu, ja patvēruma meklētājs uzturas Valsts robežsardzes teritoriālajā struktūrvienībā vai robežkontroles punktā.”</p>
Patvēruma meklētāju tiesības uz izglītības iegūšanu	<p>MK 09.08.2005. noteikumi Nr.586 „Kārtība, kādā nodrošināma izglītība patvēruma meklētāju nepilngadīgajiem bērniem vai nepilngadīgiem patvēruma meklētājiem.”(LV, 126 (3284), 11.08.2005.). 5. pants nosaka: „Patvēruma meklētāju izmitināšanas centrs ne vēlāk kā mēnesi pēc patvēruma meklētāja ievietošanas centrā informē Izglītības un zinātnes ministriju par patvēruma meklētāju, kuram nodrošināma izglītība. Ja patvēruma meklētājam ir likumīgs pamats uzturēties Latvijas Republikā, patvēruma meklētāju izmitināšanas centrs informē Izglītības un zinātnes ministriju mēneša laikā no dienas, kad iesniegts pieteikums par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu. Patvēruma likuma 14.pantā minētajā gadījumā Valsts robežsardzes struktūrvienība informē Izglītības un zinātnes ministriju mēneša laikā no dienas, kad patvēruma meklētājs vai viņa vecāki iesnieguši pieteikumu par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu.”</p>
Dzīvesvietas izvēle Latvijā	<p>MK 10.09.2002. noteikumi Nr.416 „Kārtība, kādā bēgļi var izvēlēties dzīvesvietu Latvijas Republikā.” (LV, 131 (2706), 13.09.2002.). "</p>

Tiesības strādāt

MK 20.01.2004. noteikumi Nr.44 „Noteikumi par darba atļaujām ārzemniekiem.” (LV, 12 (2960, 23.01.2004.).

Attiecībā uz patvēruma meklētāju nodarbinātību jāatzīmē, ka pēc 2005. gada 13. septembrī veiktajiem grozījumiem LR MK „Noteikumos par darba atļaujām ārzemniekiem” (“LV”, 147 (3305), 15.09.2005.) ir iestrādāts punkts 28.1., kas paredz iespēju saņemt darba atļauju arī tad, ja kādu iemeslu dēļ kavējas statusa piešķiršana. Jaunā norma nosaka: „Ja patvēruma meklētājs nav saņēmis pārvaldes Bēgļu lietu departamenta lēmumu par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu viena gada laikā pēc pieteikuma par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu iesniegšanas un tas nav noticis patvēruma meklētāja vainas dēļ, pārvalde līdz galīgā lēmuma par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu pieņemšanai patvēruma meklētājam izsniedz darba atļauju, pamatojoties uz patvēruma meklētāja personas dokumentu.”

ATBILDĪGĀS INSTITŪCIJAS

Galvenās atbildīgās institūcijas savas kompetences ietvaros ir Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, Valsts robežsardze, kā arī Administratīvā rajona tiesa. Specifisku jautājumu risināšanā notiek sadarbība ar citām institūcijām, piemēram, izglītības jomā – Izglītības un zinātnes ministriju, veselības pārbaužu nodrošināšanā – Veselības ministrijas pakļautības institūcijām utt.

Atbildīgā institūcija	Atbildības joma
Valsts robežsardze	Pieņem patvēruma iesniegumus uz robežas, ja tādi tiek iesniegti, vai Valsts robežsardzes teritoriālajā struktūrvienībā valstī. Patvēruma likuma 12. pants nosaka: „Persona, kura ierodas Latvijas Republikā, lai saņemtu patvērumu un iegūtu bēgļa vai alternatīvo statusu, iesniedz iesniegumu robežsargam robežkontroles punktā pirms ieceļošanas Latvijas Republikā.” Patvēruma likuma 15. pants nosaka, ka persona, kura jau atrodas Latvijas Republikā, iesniegumu iesniedz Valsts

	<p>robežsardzes teritoriālajai struktūrvienībai.</p> <p>Valsts robežsardze veic patvēruma meklētāju identifikāciju, izsniedz patvēruma meklētāja dokumentu, veic pārrunas ar patvēruma meklētāju un iesniedz informāciju PMLP Bēgļu lietu departamentam, kā arī ir atbildīga par noraidīto patvēruma meklētāju izraidīšanu.</p> <p>Patvēruma likumā norādītos gadījumos Valsts Robežsardzei ir tiesības aizturēt patvēruma meklētāju līdz 10 diennaktīm.</p>
<p>Pilsonības un migrāciju lietu pārvaldes struktūrvienība – Bēgļu lietu departaments (Iekšlietu ministrijas padotībā)</p>	<p>Izskata patvēruma lietā esošos dokumentus un pierādījumus, pieņem lēmumu par bēgļa vai alternatīva statusa piešķiršanu vai atteikumu to piešķirt, izsniedz personu apliecinošus dokumentus, uzturēšanās atļaujas un darba atļaujas, pieņem lēmumu par pabalsta piešķiršanu bēgļiem un personām, kurām piešķirts alternatīvais statuss.</p> <p>Patvēruma likums nosaka: izskata iesniegumu un pārrunu rezultātā iegūtos materiālus un ne ilgāk kā triju mēnešu laikā no iesnieguma iesniegšanas dienas pieņem lēmumu par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu vai atteikumu to piešķirt. Iekšlietu ministrijas valsts sekretārs vai viņa pilnvarota persona pamatotu iemeslu dēļ var pagarināt iesnieguma izskatīšanas termiņu līdz 12 mēnešiem.</p>
<p>Pilsonības un migrāciju lietu pārvaldes struktūrvienība – Patvēruma meklētāju izmitināšanas centrs „Mucenieki”. (Iekšlietu ministrijas padotībā)</p>	<p>Patvēruma meklētāju izmitināšanas centrs „Mucenieki” atbild par patvēruma meklētāju un bēgļu izmitināšanu un uzturu, līdzdarbojas, lai nepieciešamības gadījumā nodrošinātu medicīnisko aprūpi.</p>
<p>Administratīvā rajona tiesa</p>	<p>Patvēruma piešķiršanas procedūrā Administratīvā rajona tiesa ir apelācijas instance, kurā pārsūdz Bēgļu lietu departamenta</p>

lēmumu. Izskatot patvēruma iesniegumu, tiesas galvenais uzdevums ir pēc personas pieteikuma veikt kontroli pār iestādes izdota administratīvā akta vai iestādes faktiskās rīcības tiesiskumu un pamatotību, kā arī personas pienākumu vai tiesību noskaidrošanu.

GALVENĀS EIROPAS SAVIENĪBAS NOSTĀDNES PATVĒRUMA JAUTĀJUMOS

Eiropadome 1999. gada 15. un 16. oktobrī Tampērē īpašā sanāksmē vienojās radīt kopēju Eiropas patvēruma sistēmu, kuras pamatā būtu 1951. gada 28. jūlija Ženēvas Konvencijas par bēgļu statusu, kas papildināta ar 1967. gada 31. janvāra Ņujorkas Protokolu, pilnīga un ietveroša piemērošana, tādējādi garantējot neizraidīšanas principu.

Tampēres sanāksmes secinājumi paredz, ka kopējā Eiropas patvēruma sistēmā būtu jāietver definējumu par to, kura valsts nes atbildību par patvēruma pieteikuma izskatīšanu, kopējie standarti taisnīgai un racionālai patvēruma piešķiršanas procedūrai, kopēji minimālie nosacījumi patvēruma meklētāju uzņemšanai.

Lai arī Eiropas Savienībā pagaidām nepastāv kopējā patvēruma politika, ir saistoši un tiek ievēroti kopēji principi attiecībā uz patvēruma meklētājiem, kas nosaka, ka dalībvalstīm jāpielieto taisnīga un efektīva patvēruma pieprasījumu izskatīšanas procedūra, kas neļauj izraidīt personu, ja tās dzīvībai draud briesmas. Tādējādi konkrētās situācijās, kad pamatoti tiek pieprasīts patvērums, Latvijai kā ES dalībvalstij ir pienākums to nodrošināt.

Latvijas tiesību akti ir saskaņoti ar saistošajām (tādām, kas ir obligāti jāņem vērā, tām ir likuma, nevis rekomendējošs spēks) ES tiesību normām. Galvenās nostādnes ir ietvertas sekojošos tiesību aktos:

1. Padomes 2003.gada 27.janvāra Direktīvu 2003/9/EK⁶, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai;
2. Padomes regulu Nr. 343/2003 (tā dēvēto Dublinas regulu), kas paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura atbildīga par trešās valsts pilsoņa patvēruma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm. Dublinas regulas galvenais mērķis ir nodrošināt, ka patvēruma meklētāja pieteikums tiek izskatīts tikai vienā no ES dalībvalstīm, novēršot gadījumus, ka patvēruma meklētājs vai viņa ģimenes locekļi vienlaicīgi lūdz patvērumu vairākās ES dalībvalstīs.
3. Padomes 2004.gada 29.aprīļa Direktīva 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu vltspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, par šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu⁷ (Bēgļu kvalifikācijas direktīva).
4. Padomes 2005.gada 1.decembra Direktīva 2005/85/EK par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu⁸ (Direktīva par patvēruma procedūrām).

Direktīvas 2003/9/EK, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai, citā starpā ir norādītas šādas prasības:

Informācija - Dalībvalstis saprātīgā termiņā, kas nav ilgāks kā piecpadsmit dienas pēc patvēruma pieteikuma iesniegšanas kompetentai iestādei, informē patvēruma meklētājus par viņiem piešķirtajiem pabalstiem un saistībām, kādas viņiem jāievēro attiecībā uz uzņemšanas nosacījumiem.

---

⁶ Padomes direktīva 2003/9/EK (2003. gada 27. janvāris), ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai, Pilns direktīvas teksta oficiālajā tulkojumā pieejams <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0009:LV:HTML> (pēdejo reizi skatīts 12.10.2007)

⁷ Padomes 2004.gada 29.aprīļa Direktīva 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu vltspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, par šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu // OJ L 304, 30.09.2004.

⁸ Padomes 2005.gada 1.decembra Direktīva 2005/85/EK par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu // OJ L 326, 13.12.2005.

Informatīvais materiāls plašsaziņas līdzekļiem par patvēruma jautājumiem
Starptautiskā Migrācijas organizācija, EQUAL projekts „Soli pa solim”
2007

Dalībvalstis nodrošina, ka noteiktā informācija ir sniegta rakstveidā un, cik iespējams, pieteikuma iesniedzējam saprotamā valodā. Ja nepieciešams, šo informāciju var sniegt arī mutiski.

Dokumentācija - Dalībvalstis nodrošina, ka trīs dienās pēc pieteikuma iesniegšanas kompetentajai iestādei patvēruma meklētājam ir izsniegts dokuments, kas apliecina patvēruma meklētāja statusu vai liecina, ka viņam vai viņai atļauts uzturēties dalībvalsts teritorijā līdz pieteikuma izskatīšanai.

Ģimenes apvienošana - Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai pēc iespējas saglabātu to teritorijā esošās ģimenes vienotību. Šādus pasākumus īsteno ar patvēruma meklētāja piekrišanu.

Nepilngadīgo skološana un izglītošana - Dalībvalstis garantē patvēruma meklētāju nepilngadīgajiem bērniem vai nepilngadīgiem patvēruma meklētājiem izglītības iespējas, ievērojot līdzīgus nosacījumus kā uzņēmējas dalībvalsts pilsoņiem, kamēr viņi vai viņu vecāki faktiski nav izraidīti. Dalībvalstis neliedz iespēju iegūt vidējo izglītību tikai tā iemesla dēļ, ka nepilngadīgais kļuvis pilngadīgs.

Iespēju izglītoties neatliek ilgāk par trim mēnešiem pēc datuma, kad nepilngadīgais vai viņa vecāki iesnieguši patvēruma pieteikumu. Ja sniedz speciālu izglītību, minēto termiņu, lai nodrošinātu izglītības iespējas, var pagarināt līdz vienam gadam.

Uzņemšanas materiālo nosacījumu veidi –

1) Ja mājokli nodrošina natūrā, tam jābūt vienā no turpmāk minētajiem veidiem vai to kombinācijām:

- a) telpas, ko izmanto pieteikuma iesniedzēju izmitināšanai, izskatot patvēruma pieteikumus, kas iesniegti uz robežas;
- b) izmitināšanas centri, kas garantē atbilstošu dzīves līmeni;
- c) privātmājas, dzīvokļi, viesnīcas vai citas telpas, kas pielāgotas pieteikuma iesniedzēju izmitināšanai.

2) Pieteikuma iesniedzējiem, kas apgādāti ar mājokli saskaņā ar 1. punktu, dalībvalstis nodrošina:

- a) ģimenes dzīves aizsardzību;

- b) iespēju sazināties ar radniekiem, juriskonsultiem, kā arī ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu lietās (UNHCR) pārstāvjiem un dalībvalstīs atzītu nevalstisko organizāciju (NVO) pārstāvjiem.

Bēgļu kvalifikācijas direktīvas mērķis ir noteikt obligātos standartus un nodrošināt, ka dalībvalstis piemēro vienotus kritērijus, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, un nodrošināt, lai šīm personām visās dalībvalstīs būtu pieejams minimālais pabalstu līmenis.

Bēgļu kvalifikācijas direktīva nosaka divus personu statusa veidus:

- a) bēgļa statuss nozīmē, ka dalībvalsts atzīst trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku par bēgli. Bēgļa statuss tiek piešķirts, pamatojoties uz 1951.gada Konvencijas normām, kā arī, ņemot vērā minētās direktīvas noteikumus;
- b) alternatīvais aizsardzības statuss nozīme, ka dalībvalstis atzīst trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku kā personu, kas ir tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību (personai, ja tā atgrieztos savā izcelsmes valstī vai agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valstī, draudētu reāls risks ciest būtisku kaitējumu - nāves sods; spīdzināšana vai necilvēcīga pazemojoša izturēšanās vai sodīšana; starptautiskie vai iekšējie bruņotie konflikti).

Direktīvas par patvēruma procedūrām mērķis ir noteikt minimālos standartus procedūrām dalībvalstīs, lai piešķirtu un atņemtu bēgļa statusu. Tā nosaka nevis vienu standarta procedūru, bet gan vairākus procedurālos standartus. Šī direktīva pieļauj lielu elastīgumu daudzās jomās, piemēram, noteikumos par paātrinātām procedūrām, robežprocedūrām un nepieņemamiem pieteikumiem. Dalībvalstīm jānosaka iestādes, kuras ir atbildīgas par patvēruma meklētāju pieteikumu izskatīšanu. Saskaņā ar Eiropas Savienības prasībām patvēruma meklētājam ir tiesības apstrīdēt atteikumu piešķirt aizsardzību apelācijas instancē.

TERMINU UN BIEŽĀK SASTOPAMO SITUĀCIJU SKAIDROJUMS

Migrācijas procesi - imigrācija un emigrācija.

Imigrācija – citu valstu pilsoņu ieceļošana kādā valstī uz laiku vai uz pastāvīgu dzīvi.

Emigrācija – 1.brīvprātīga (politisku, ekonomisku u.c. iemeslu dēļ) vai piespiesta

iedzīvotāju izceļošana uz citu valsti. 2. kādā valstī dzīvojošu emigrantu kopums. 3. dzīve, uzturēšanās ārzemēs emigranta statusā.

Kas ir „patvēruma meklētājs”, „bēglis”, „persona ar alternatīvo statusu”, „bezvalstnieks” un „nelegālais imigrants”?

Patvēruma meklētājs – persona, kura likumā noteiktajā kārtībā iesniegusi iesniegumu par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu.

Bēglis – Personas, kurām likumā noteiktajā kārtībā ir piešķirts bēgļa statuss saskaņā ar 1951.gada ANO Ženēvas konvenciju⁹. Latvijā bēgļa statusu piešķir personām, kuras pamatoti baidās no vajāšanas rases, reliģijas, tautības, sociālās piederības vai politiskās pārliecības dēļ savas pilsonības valstī vai, ja šī persona ir bezvalstnieks, — savas iepriekšējās mītnes zemē, un kura šo baiļu dēļ nespēj vai nevēlas izmantot attiecīgās valsts tiesisko aizsardzību. Alternatīvais vai bēgļa statuss tiek zaudēts, ja persona atgriežas savas pilsonības valstī, jeb iepriekšējā mītnes zemē.

Alternatīvais statuss - Saskaņā ar ES prasībām, kuras balstās uz Eiropas cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju, personām, kuras nevar tikt atzītas par bēgļiem atbilstoši Ženēvas konvencijai, bet saskaņā ar Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, ES likumdošanu un dalībvalstu praksēm tām ir nepieciešama aizsardzība, var piešķirt alternatīvo statusu, proti, alternatīvu aizsardzības formu, ja personas mītnes zemē draud nāves sods, spīdzināšana, necilvēcīga izturēšanās vai ārējo vai iekšējo bruņoto konfliktu dēļ personai ir nepieciešama aizsardzība un tā nevar atgriezties dzimtenē.¹⁰

Vienai personai nevar būt abi statusi – tiek piešķirts bēgļa vai alternatīvais statuss.

⁹ Pilns teksts pieejams

http://www.refugeelawreader.org/c/52/b._The_Universal_Standard_the_Geneva_Convention_Refugee_Definition_and_the_Statute_of_the_UNHCR (pēdējreiz skatīts 14.10.2007.), kā arī citās interneta vietnēs.

¹⁰ Latvijas Republikas Saeima. (2002, 7. mar.). Likums “Patvēruma likums”. Latvijas Vēstnesis, 2002, 27. mar.

Bezvalstnieks – persona, kuru neviena valsts saskaņā ar tās likumiem nav atzinusi par savu pilsoni un kura nevar pretendēt uz kādas valsts pilsonību.¹¹

Nelegālais imigrants - trešās valsts pilsonis, kuram nav likumīga pamata uzturēties valstī: kurš valstī ieradies nelikumīgi šķērsojot valsts robežu ārpus robežas šķērsošanas vietām; vai kurš ieradies valstī, uzrādot viltotus vai svešus dokumentus, vai arī ieceļojis legāli, bet pēc vīzas vai uzturēšanās atļaujas derīguma termiņa beigām nav izceļojis no valsts. Patvēruma meklētājs, kuram atteikts piešķirt statusu, bet viņš nav izceļojis no valsts, arī kļūst par nelegālo imigrantu¹².

Kādu statusu ieguvušajām personām tiek piešķirta pastāvīgās uzturēšanās atļauja un kurām - termiņuzturēšanās atļauja?

Bēgļa statusu ieguvusī persona saņem **pastāvīgās uzturēšanās** atļauju;

Pastāvīgās uzturēšanās atļauja - dokuments, kas ārzemniekam dod tiesības uzturēties Latvijas Republikā pastāvīgi.¹³

Persona ar alternatīvu statusu saņem **termiņuzturēšanās** atļauju.¹⁴

Personai, kura zaudējusi alternatīvo statusu, Latvijas Republika jāatstāj mēneša laikā, kad situācija valstī, no kurienes tā nāk, uzlabojas un ja tai nav cita likumīga pamata uzturēties Latvijas Republikā.¹⁵

Izraidīšana paredz to, ka Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes amatpersona izdod izbraukšanas rīkojumu, nosakot ieceļošanas aizlieguma termiņu, un pieprasa septiņu dienu laikā atstāt Latvijas Republiku, ja ārzemnieks, uzturoties Latvijas Republikā, pārkāpis normatīvajos aktos noteikto ārzemnieku ieceļošanas vai uzturēšanās kārtību Latvijas Republikā.¹⁶

¹¹ Latvijas Republikas Saeima. (2004. 29. jan.). Likums “Bezvalstnieku likums”. Latvijas Vēstnesis, 2004, 17. feb.

¹² Pēc Latvijas Republikas Valsts robežsardzes sniegtās informācijas.

¹³ Latvijas Republikas Saeima. (2002, 31.okt.). Likums “Imigrācijas likums”. *Latvijas Vēstnesis*, 2002, 20. nov.

¹⁴ Latvijas Republikas Saeima. (2002, 7. mar.). Likums “Patvēruma likums”. *Latvijas Vēstnesis*, 2002, 27. mar.

¹⁵ Latvijas Republikas Saeima. (2002, 7. mar.). Likums “Patvēruma likums”. *Latvijas Vēstnesis*, 2002, 27. mar.

¹⁶ Latvijas Republikas Saeima. (2002, 31.okt.). Likums “Imigrācijas likums”. *Latvijas Vēstnesis*, 2002, 20. nov.

Kur Latvijā tiek izmitināti patvēruma meklētāji un kur – nelegālie imigranti?

Patvēruma meklētāju izmitināšanas centra „Mucenieki” galvenais uzdevums ir nodrošināt patvēruma meklētājus ar mājokli laikā, kamēr viņu lietas tiek izskatītas un pieņemts lēmums patvēruma lietā, veicināt viņu adaptāciju Latvijas sabiedrībā.¹⁷

Patvēruma meklētāju izmitināšanas centrs „Mucenieki” ir Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes kompetencē.

Nelegālo imigrantu uzturēšanās nometnes „Olaive” uzdevums ir nelegālo imigrantu uzturēšana apsardzībā līdz brīdim, kad tiek pieņemts lēmums par piespiedu izraidīšanu no Latvijas Republikas vai viņu atbrīvošanu.¹⁸ Nelegālo imigrantu uzturēšanās nometne „Olaive” ir Valsts robežsardzes kompetencē.

¹⁷ Informācija par patvēruma meklētāju izmitināšanas centra „Mucenieki” izveidošanu un uzturēšanu. Sk. 2007. 13.sept.: http://www.pmlp.gov.lv/?_p=693&menu__id=17

¹⁸ Pēc Latvijas Republikas Valsts robežsardzes sniegtās informācijas.